

ERDÉSZETI LAPOK

AZ ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET LAPJA

ALAPÍTVÁ:
1862-BEN

Főszerkesztő:
PÁPAI GÁBOR

1999.
ÁPRILIS

CXXXIV. évfolyam

Erdészeti Lapok

Az Országos Erdészeti Egyesület folyóirata
CXXXIV. évfolyam 4. szám
(április)

Főszerkesztő:
PÁPAI GÁBOR

A Szerkesztőbizottság elnöke:
DR. SZIKRA DEZSŐ

A Szerkesztőbizottság tagjai:
dr. Bartha Dénes, Bartha Pál, dr. Bondor Antal,
Dévai Péter, Gencsi Zoltán, dr. Király Pál, Oláh Tibor,
Pintér Ottó, Répászky Miklós, dr. Somogyi Zoltán,
Szakács László, Tóth Miklós.

Szerkesztőség: 1027 Budapest, Fő u. 68.
Telefon/fax: 201-7737
Mobil: 06-30-715-255
Internet: http://larix.efe.hu/oe

Tervezőszerkesztő:
SÁGI MARGIT
Telefon/fax: 351-7253

Kiadó:
Országos Erdészeti Egyesület
1027 Budapest, Fő u. 68.

Felelős kiadó:
KÁLDY JÓZSEF

Nyomdai munkák: Csathó és Társa Nyomdaipari Kft.
Eger

Felelős vezető: Csathó Emil

A kézirat lezárva: 1999. március 24.

ISSN: 1215-0398

Terjeszti: az Országos Erdészeti Egyesület. Felvilágosítást
a lappal kapcsolatban az Egyesület ad (1027 Budapest, Fő
u. 68.) Megjelenik havonta.

A címlaphoz: Illusztráció a 116. oldalhoz.
A Szulyovszky Gyűjtemény
gyermekpályázatának anyagából.

Fotó: Pápai Gábor

A beküldött kéziratokat, fényképeket nyilvántartásba
vesszük. A cikkek, írások nem feltétlenül azonosak a szer-
kesztő véleményével, azok tartalmáért mindenkor a szerző
felel. A szerkesztőség fenntartja magának a szerkesztés jog-
gát. Honoráriumot – megegyezéssel – csak felkért íráso-
kért, a fotóért, illetve grafikai munkákért fizetünk.

Áprilisi számunkból:

Dr. Tóth Béla: A feketenyár
Dr. Mészáros Károly – Dr. Lett Béla – Pongrácz Katalin: Az
erdőtelepítés mint alternatív földhasznosítás ökonómiai kérdései
Somogyi Zoltán: Öt éves az Európai Erdészeti Intézet

TARTALOM

ERDÉSZETI POLITIKA

- Dauner Márton: Az Európai Unió és a magyar
erdőgazdálkodás (2.) 97
Szil György: Új energianyeresi lehetőség Szabolcs-
Szatmár-Bereg megye erdőgazdálkodásának és fejlesztési
lehetőségeinek tükrében 99

MAGÁNERDŐ-GAZDÁLKODÁS

- Bartha Pál: A magánerdő-gazdálkodás aktuális problémái 100
Dr. Marosvölgyi Béla: Energetikai faültetvényekkel folyó
kísérletek hozameredményei mezőgazdasági művelésből
kivont területen 104

FÓRUM

- Dr. Szélesy Miklós: Kritikus fogalmaink, fogalmaink
kritikája 107
Dr. Bartha Dénes: Minek nevezzelek? 110
Fiatal Erdőmérnökök Tallós Pál Tudományos Köre 111

TERMÉSZETVÉDELEM

- Dr. Bartha Dénes: Veszélyeztetett erdőtársulásaink XIV.
(Lőszölgyszek) 112

AZ ÉV FÁJA

- Szabó Ilona: A hegyi szil kórokozói 113

ERDŐKERÜLŐBEN

- Mészáros Gyula: Két kiváló honvéd- és erdőtiszt az
1848-49-es szabadságharcban 115
Pápai Gábor: Portré egy erdőszelvényről 116
Dr. Tóth János: A francia erdőszelvény és erdőszelvény egyesületek
Kertész József: Országos Erdészeti Visegrádon 117
A vadászkamara 118
Haulik Áron – Horváth Sándor: Unicum Cup '98
Nemzetközi Erdészverseny 120
Bezzegh Péter: Öreg fáink 121
KÖNYVISMERTETÉS 122
EGYESÜLETI HÍREK 123

CONTENTS

- Bartha, P.: On the problems of private forestry 100
Marosvölgyi, B.: Yield of tree plantations 104
Szabó, I.: The pathogens of mountain elm (*Ulmus glabra*) 113

INHALT

- Bartha, P.: Über die Probleme der Privatwaldwirtschaft 100
Marosvölgyi, B.: Der Ertrag von Baumplantagen 104
Der Krankheitserreger der Bergulme (*Ulmus glabra*) 113

E havi számunk szerzői

Bartha Dénes	Egyetem	Sopron
Bartha Pál	FVM	Budapest
Bezzegh Péter	erdész	Budapest
Dauner Márton	FVM	Budapest
Járás Lőrinc	erdőmérnök	Miskolc
Marosvölgyi Béla	Egyetem	Sopron
Mészáros Gyula	erdőmérnök	Sopron
Pápai Gábor	OEE	Budapest
Szabó Ilona	Egyetem	Sopron
Szélesy Miklós	Egyetem	Sopron
Szil György	szaktanácsadó	Nyírmeggyes
Tóth János	erdőmérnök	Franciaország

Az Európai Unió és a magyar erdőgazdálkodás (2.)

Az erdészet ügyek kezelése az EU-ban

Az Európai Unió intézményi rendszer alapját képező közösségi modell nem követi a hatalommegosztás megszokott elveit.

A Közösség történelmében végig megfigyelhető a nemzeti és közösségi érdekeket képviselő intézmények közötti ütközések sorozata, amely meghatározó mértékben közrehatott a mai közösségi intézményrendszer és döntési, ellenőrzési struktúra kialakulásában. A közvetlen választás által legitimitációt nyert szerv, az Európai Parlament hatásköreit tekintve nem tölt be hagyományos jogalkotó, politikai ellenőrző szerepet. Ezzel szemben az EU Bizottság és a Miniszterek Tanácsa rendkívül széles körű jogosítványokkal rendelkezik, holott tagjait nem közvetlenül választják és nem is a Parlament jelöli őket.

A Maastrichti Szerződés által bővített Római Szerződés 4. cikke nevezi meg a közösségi intézményeket. Ezek: a Tanács, a Bizottság, az Európai Parlament, a Bíróság, a Számvevőszék, továbbá a Gazdasági és Szociális Bizottság és a Régiók Bizottsága, mely két utóbbi a Tanács és a Bizottság munkáját segíti.

Az erdészet ügyeivel az Európai Unióban az előbb említett intézményi szinteken az alábbiak szerint foglalkoznak:

A Tanács és a Bizottság* munkáját erdészeti kérdésekben az Erdészeti Állandó Bizottság segíti, melyet több mint 10 éven keresztül történetesen ajánlás követően a 89/367 EEC számú Tanácsi szabályozás hívott életre.

Az Erdészeti Állandó Bizottságnak nincs külön erdészeti főigazgatósága. Az erdészeti ügyekért a felelősségvállalás több főigazgatóság között oszlik meg. A legfontosabb egység a VI. Főigazgatóság (Mezőgazdasági) a vidéki területek speciális intézkedéseivel foglalkozó részleg (az erdészeti részleg). Erdészeti ügyekkel foglalkoznak a III. (Belső piac és ipar), a IV. (Verseny), a XI. (Környezet), a VIII. (Fejlesztés), a XII. (Tudomány, kutatás, fejlesztés), az I. (Külkapcsolatok) és a XVII. (Energia) Főigazgatóságok is. A III. Főigazgatóságon külön faipari részleget állítottak fel, ami azt eredményezte, hogy nagyobb figyelmet fordítanak a faipar érdekeire.

Az Európai Parlament a Mezőgazdasági és Térségfejlesztési Bizottság előkészítésében foglalkozik európai erdészeti stratégiai kérdésekkel.

A Régiók Bizottsága, melyet a Maastrichti Szerződés hozott létre, a Tanács vagy a Bizottság számára véleményező testület, olyan kérdésekben, amelyek regionális érdekeket érintenek. „Az erdők kezelése, használata és védelme az Európai Unió-

ban” kérdéskörrel a Régiók Bizottsága 1997. október 31-én foglalkozott.

Az EU Erdészeti Stratégiája

Az Európai Parlament 1997. január 30-ai ülésén elfogadta az ún. „Thomas-jelentést” az Európai Unió Erdészeti Stratégiájáról. Az előterjesztő a Parlament Mezőgazdasági és Térségfejlesztési Bizottsága nevében látta el a feladatot. A Parlament figyelembe véve a Mezőgazdasági és Térségfejlesztési Bizottság előterjesztését, valamint a Költségvetési Bizottság, a Közgazdasági, Pénzügyi és Iparpolitikai Bizottság, a Regionális Politika Bizottság, továbbá a Környezeti, Közegészségügyi és Fogyasztóvédelmi Bizottság véleményét, kezdeményezte az előterjesztőnél, hogy két éven belül európai erdészeti stratégiára irányuló törvényjavaslatot terjesszen elő.

1997. november 19-20-án a Régiók Bizottsága is kialakította véleményét „Az erdők kezelése, használata és védelme az Európai Unióban” című előterjesztési anyag mentén. A saját kezdeményezésű vélemény kialakításának az az alapja, hogy az Európai Parlament foglalkozott az EU erdészeti stratégiájával. A Strukturális Alapok folyamatban lévő reformja is összefüggésben lesz a fagazdasági ágazat jövőbeni fejlesztési lehetőségeivel. Megállapította ugyanakkor azt is, hogy az erdőgazdálkodás olyan gazdasági tevékenység, amely állandóan fejlődik, és ezért nem indokolt a közösségi agrárprogram (CAP) szabályai szerinti támogatás létesítése.

Az erdészeti stratégiai javaslat elvi alapjai és célja

• Az erdő a legfontosabb megújítható természeti erőforrások egyike, amellyel ma Európa rendelkezik. Felelősségteljes gazdálkodással és gondolkodással, az erdő még a piac általi vezérlésre alapozva is javakat termelhet és hosszú időn át szolgáltatásokat nyújthat.

Figyelembe kell venni, hogy:

- az EU jólétének és a munkaerő foglalkoztatottságának egyik forrása,
- az erdő gazdasági hasznosításának előbbséget kell biztosítani,
- alaptényezőként kell elfogadni a sokféleség tényét,

- figyelembe kell venni a környezeti, gazdasági és társadalmi tartamosság követelményeit.

• Az egyes országok által közvetett szakpolitikák összehangolásában az úgynevezett másodlagosság elvét kell követnie.

• Az erdészeti stratégiának tiszteletben kell tartania az EU és a tagországok által elfogadott Strasbourgi Egyezmény, Rio

Nyilatkozatban és a Helsinki Egyezményben rögzítetteket.

• Figyelemmel kell lenni arra a tényre, hogy Európa erdeit milliók birtokolják, akik elkötelezettek a többcélú erdőgazdálkodás mellett, akik szavatolják a kapcsolódó természeti erőforrások potenciáljának tartamosságát. Ezen erdőtulajdonosok birtoklási jogát tiszteletben kell tartani.

Háttér

1. Az EU összes erdőterülete 130 millió ha (erdősültség 41,5%), ebből 87 millió ha a gazdasági erdő. Az összes erdő 60%-a Franciaország, Svédország, Finnország, Spanyolország és Németország területén helyezkedik el. A fenyő fajfajú erdők aránya 68,7%.

2. Az erdők tenyészteti, termesztési feltételei az EU-ban – ökológiai és biológiai okok miatt – nagyon eltérőek. A vegetációs zónát tekintve a földközi-tengeri országok a szubmediterrán zónához, míg az északi országok és a hegyvidéki területek az északi-sarki és alpesi zónához tartoznak. Dél-Európában az erdők túlnyomórészt lombhullatók, ugyanakkor Észak-Európában és a hegyvidéki területeken főként tűlevelűek.

3. Az elmúlt négy évtizedben az erdő évi fakészlet-növekedése (évi folyónövekedés) lényegesen meghaladta a fakitermelést. Az élőkészlet 7,4 milliárd m³-ről 11,5 milliárd m³-re nőtt.

4. Az évi növekedés emelkedése számos tényezőnek tudható be: nagyarányú erdőtelepítések, korszerű és intenzív erdőművelési eljárások térhódítása.

5. Az EU összes erdeinek kétharmada magántulajdonban van. Mindent összevetve mintegy 12 millió magán-erdő-tulajdonos van, akik közül a legtöbb családi tulajdonos.

6. Az erdők egészségi állapota és jó fejlődése döntő fontosságú, mivel fontos sze-

* Bizottság: Európai Bizottság vagy köznapi nevén brüsszeli bizottság az EU végrehajtó szerve, kormánya 20 tagból áll. A Bizottság Főigazgatóság keretében látja el feladatait. 24 Főigazgatóság működik, melynek élén főigazgató áll, akinek feleltése a szakterületet ellenőrző bizottsági tag.

repet játszanak a gazdasági vagyon növelésében és a biológiai sokféleség megóvásában. Az erdők jelentős mennyiségű szénnek kötnek le és tárolnak (85-120 millió tonna lekötött szén évente). Ha az erdőművelési munkákat és a fakitermelést nem végzik el kellő időben és nem tesznek lépéseket az erdőterület szennyeződésének megelőzésére, úgy a szén fokozatosan kiszabadul a légkörbe.

7. Az európai erdők ki vannak téve a viharoknak, rovar és gombás betegségeknek is. Néhány tagországban az erdőtüzek okoznak komoly gondokat. Európában évente 300 000 – 500 000 hektár közötti területen keletkezik tűzkár.

8. A légköri szennyezés, mely egyik országból a másikba áthatolhat, komoly talajsavanyodást idézhet elő. Az érintett erdők – különösen Dél- és Észak-Európában – komoly veszélyben vannak.

9. Az erdő egyik legfontosabb rendeltetése, hogy nyersanyagként fát biztosítson a mechanikai és kémiai fafeldolgozó iparágak részére, továbbá az energiatermelésben is részesedik. Ezen kívül az erdő erdei gyümölcsöt, gombát, parafát és vadat biztosít. Egyes régiókban fontos bevételi lehetőséget jelent az erdőhöz kapcsolódó turizmus és a vadászat.

10. Az erdők ugyanakkor védelmet nyújtanak az erózió, a lavina, a szél, a levegő- és vízszennyezés ellen, továbbá mint széntároló működik, s így védő-szűrő hatást fejt ki az üvegházhatás ellen. Ezek a rendeltetések eltérőek az erdők gazdasági hasznosításától, nem fejezhetők ki pénzben, közgazdasági jelentőségük azonban számottevő lehet.

11. A fakitermelés és az elsődleges faipar termékei néhány tagország számára jelentős exportbevételi forrást jelentenek.

A faipari termékek exportja például 1993-ban elérte a 37 milliárd US-dollárt, az erdei választékoké pedig az 1 milliárd US-dollárt.

Az erdőgazdálkodás exportjának részesedése az összes exportból – 0,4%-tól 31,5%-ig terjedve – országonként nagy eltérést mutat.

12. Az EU-ban az erdők jelentős foglalkoztatási forrást jelentenek. Egyedül a faipar közvetlenül mintegy 4 millió embert foglalkoztat.

Erdészeti stratégiai javaslat az EU-ban

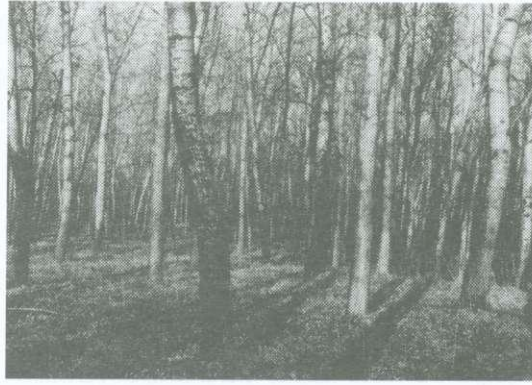
Az Európai Unió erdészeti politikája összességében összefogó erdészeti stratégia megalkotására irányul, melyben

- a célok meghatározása,
- tervezett cselekvések,
- megvalósításhoz szükséges politikai eszközök, intézmény és jogi alapok meghatározása az a terület, melyet össze kíván fogni.

1. Célok meghatározása

A nemzeti és közösségi politikán keresztül célba veendő tárgykörök.

1.1. a) hozzájárulás a fő környezeti problémák (pl. klímaváltozás) kezeléséhez,

b) a sivatagosodás egyre növekvő veszélyének megállítása, csökkentése,

c) mezőgazdaság fejlődése,

d) elegendő faanyagforrás biztosítása, valamint ennek racionális használata (faanyag-mérleg).

1.2. a) az erdőörökség védelme, megőrzése (légköri szennyezés, erdőtüz, gondozás, járványos betegség, vad károsítása, természeti csapások stb.),

b) magas színvonalú erdőgazdálkodás, hozzáadott értéket biztosító fahasználat, tekintettel a sok funkcióra és a tartamos fejlesztésre,

c) gazdasági érdekek garantálása (piacorientált fahasználat),

d) a tartamos erdőgazdálkodás mutatóinak és kritériumainak bevezetése.

2. Tervezett cselekvések, tekintettel a másodlagosság elvére

Alapgondolat: tartamos erdőgazdálkodás

2.1. Az erdő-erőforrások védelme

Az erdőkre és fás területekre több forrásból származó nyomás nehezedik (pl. ipari fejlődésből és levegő szennyezettségéből, emberi tevékenységekből stb.).

Indokolt feladatok:

– a tartamos erdőgazdálkodás irányelveinek kidolgozása,

– importált szervezetek ellenőrzési követelményrendszere (betegségek, paraziták és járványok ellen),

– növény-egészségügyi megfigyelés fokozása,

– erdővédelem: környezetanilag elfogadható módszerek kidolgozása,

– más ágazatok fejlesztéseikben az erdőszetre is tekintettel,

– ENSZ Klímaváltozási Egyezmény ratifikálása,

– modern szemléletű összehangolt és tartamos ember-vad-erdő modell kidolgozására irányuló kutatómunka,

– vadgazdálkodási szempontok bekapcsolódása az erdészeti tervezésben és megvalósításban,

– vadkárokkal kapcsolatos további speciális kutatások.

2.2. Tűzvédelem

Évente 500 000 hektár erdő pusztul el erdőtüz következtében.

Indokolt feladatok:

– többletfinanszírozás a leégett erdőterület újraerdősítéséhez,

– Strukturális Alapok tűzvédelemre szánt források bővítése,

– erdőtüz elleni védekezés módszereinek további kutatása,

– magasabb fokú koordináció,

– további fejlesztések.

2.3. A biológiai változatosság megőrzése

Minden erdőgazdának pontosan ismernie kell a fennálló biológiai változatosság bővítési lehetőségeit, s azt, hogy a már meglévő miként lehet megtartani.

Indokolt feladatok:

– génmegőrzésre szánt pénzalapok növelése,

– irányelvek lefektetése,

– erdőtelepítésekre irányuló kutatómunka elősegítése,

– a kérdés közismertetése,

– közgazdasági alapvetéseire irányuló kutatás,

– erdőkezelés – biológiai változatosság összefüggés-vizsgálat.

2.4. Az általános környezetet érintő intézkedések

Az erdő összetett hatással van a környezetre.

Pl.: vizek, légkör, nitrátforgalom, CO₂-forgalom

Indokolt feladatok:

– e területen tudományos kutatásának ösztönzése,

– nagyobb támogatás az erdőtelepítéseknek, helyi és regionális hatósági munka finanszírozása,

– kapcsolódó EU szakpolitikák koordinálása,

– erdészethez kapcsolódó pénzalapok növelése.

2.5. Az erdő rekreációs értékének növelése

Az erdő rekreációs szolgáltatást az adott helyen megjelenő igényekhez kell szabni.

Indokolt feladatok:

– országhatárokon átnyúló erdősegek esetében ösztönözni az együttműködést,

– térségfejlesztési politika és az erdő rekreációs funkciójának összehangolása.

2.6. Az erdő értékének növelése

A haszonvételek és költségráfordítások rendszeres összehasonlítására van szükség. Alternatívák alkalmazása befolyásolja az erdővagyon értékét.

Indokolt feladatok:

– költségvetési előirányzatok növelése a következő öt évre,

– speciális gazdálkodási irányelvek kidolgozása,

– erdészeti oktatás és képzés előmozdítása,

– erdő által biztosított köz-hasznok kutatása,

– együttműködés kialakítása egyrészt a tulajdonosok és használók, közösség és magánszféra között,

– nemesített genetikai alapanyag alkalmazásának minőségjavítást célzó ösztönzése,

– erdővagyonra vonatkozó, a fafeldolgozó ipar számára adott információszolgáltatás fejlesztése.

Dauner Márton

RUMPF JÁNOS a bécsi egyetem kitüntetettje

A bécsi agrártudományi egyetem (BOKU) „Pro Scientia” díját vehette át a napokban dr. Rumpf János egyetemi tanár, a Soproni Egyetem Erdőhasználati Tanszékének vezetője. A soproni professzor tudományos eredményeinek és a határon átnyúló erdészeti kapcsolatok szélesítése terén kifejtett hathatós közreműködésének elismeréseként kapta a kitüntetést. A megtszűlt díj átadására az osztrák fővárosban, az ottani egyetemi nap keretében került sor.

A „Pro Scientia”-kitüntetést tudományos eredménye alapján évente egy vagy két olyan kutatónak ítélnek oda, akik a BOKU-n oktató tudományterületeken értek el kimagasló eredményt. Tudomásunk szerint eddig egy magyar származású erdőmérnök, az Ausztriában élő *Perlaki Ferenc* kapta meg a díjat – két évvel ezelőtt –, aki a zömében Burgenlandban lévő Esterházy-erdőbirtokoknak volt évtizedeken át nemzetközileg is elismert vezetője. A díj odaítélésében minden bizonnyal az is közrejátszott, hogy a soproni és bécsi egyetem karai között egyre szélesebb területen alakult ki együttműködés, ami nem kismértékben dr. Rumpf János közreműködésének köszönhető.

A díszünnepségen dr. Anton Trzesniowski, a bécsi egyetem neves tanára, a soproni egyetem díszdoktora méltatta Rumpf professzor munkásságát. A szakmai és életrajzi adatok részletes is-

metetésében sorra vette tudományos érdemeit, dicsérte újszerű kutatási eredményeit, az Európán kívülre is kiterjedő, széles körű publikációs tevékenységét, a nemzetközi tudományos közéletben betöltött aktív szerepét. Dr. Rumpf János Magyarországon, sőt, osztrák kollégáival együttműködve Ausztriában is számos erdészeti tárgyú konferenciát, szimpóziumot szervezett, amelyeken több tucat országból jelentek meg résztvevők. Egyebek között annak a rendezvénynek a kétnapos tudományos tanácskozási is a kitüntetett szervezte, amelynek keretében Sopron bemutatkozott Bécs közönségének. Trzesniowski professzor kiemelte soproni kollégája kiváló szervezőkészségét, erős egyéniségét és a két ország erdészeti tudományos műhelyeinek, tudósainak kapcsolatában erős „hidat” építő munkálkodását. Dr. Rumpf János közreműködésével az elmúlt évek alatt számos osztrák erdészhallgató, doktorandusz és kutató tölthetett el hasznos napokat a Soproni Egyetemen. Viszonzásként soproni egyetemisták utazhattak Ausztriába 6-8 hetes gyakorlatokra, ahol az ottani állami erdészet különböző területeit ismerték meg és tettek szert itthon is hasznosítható, gyakorlati ismeretekre.

Dr. Rumpf János a kitüntetés átvételekor egyebek között köszönetet mondott munkatársainak és feleségének, hangsúlyozva: az eredményes kutatói munka elengedhetetlen feltétele a biztos munkahelyi és családi háttér.

(B.I. – Kisalföld)

Új energianyerési lehetőség Szabolcs-Szatmár-Bereg megye erdőgazdálkodásának és fejlesztési lehetőségeinek tükrében (rövidített változat)

Az energianyerés racionalizálása világviszonylatban – így hazánkban is – szükségszerű folyamat.

Ennek megvalósítására alkalmasak a megújuló energiaforrások, melyek a környezetből és a természetből meríthetők (nyerhetők).

Ezek közül a biomasszaforrás a leg-szimpatikusabb, azért is, mert jelenleg is rendelkezésre áll, ezenkívül korlátlanul bővíthető.

Ezen belül a faapríték elégetésével olyan módon nyerhető hő – adott esetben elektromos energia –, mely módszernek alkalmazása hosszú távon igen **gazdaságos**, beruházási költsége rövid idő alatt megtérül és a minimális károsanyag-kibocsátás miatt **kíméli a környezetet**.

Beruházásainak költségfedezete több-féleképpen képzelhető el:

- zömében kormányzati támogatás + saját erő,
- PHARE program + saját erő,
- egyéb külföldi program + saját erő,
- külföldi beruházó + saját erő,
- kizárólag külföldi beruházó.

Az aprítéktüzelésű fűtőrendszerek tüzelőanyaggal való ellátása az alábbi lehetőségek-ből nyerhető:

- tarvágások vágástéri hulladékaiból,
- „rontott” erdők teljesfa-készletéből,
- egészségügyi termelések faanyagából,

- ápolóvágásokból (tisztítás, gyérítés) kikerülő faanyagokból,
- fűrészipari hulladékból,
- energiaültetvényekből „betakarítható” faanyagból.

Az ezenkívül jelentkező nyereség mennyisége nem számottevő, hosszú távon nem építhetünk rá.

A korábban említett alapanyag-források nagymértékben bővíthetők azokkal az erdőtelepítési és energiaültetvény létesítési lehetőségekkel, amelyekről kényszerűségi okokból a mezőgazdaság termelés-szerkezetének átalakítása kapcsán kell beszélnünk.

Megyénkben 98 település termőhelyi helyzetét vizsgálva az alábbi következtetésre jutottam:

- a települések szántóinak területe 149 772 ha,
- ebből 10 AK alatti szántó 62 158 ha
- parlagterület 2 367 ha
- telepíthető erdő 64 525 ha.

Ha ez az erdőtelepítési lehetőség csak részben valósul meg, egy 10 éves ciklusban is évente 3-4000 ha-t jelenthet a korábbi 1-2000 ha-hoz képest.

Természetesen a feladatok végrehajtása nagy feladatot ró a kormányzatra éppúgy, mint a szakmára.

Előbbire a finanszírozás mértékének, utóbbinak a feladat végrehajtásának vonatkozásában.

A mezőgazdasági művelésből való kivonást összhangba kell hozni az erdőtelepítések és energiaültetvények létrehozásának kérdésével és azt párhuzamosítani.

Az energianyerési beruházásoknál az üzemeltetésekhez szükséges nyersanyag-nyerési lehetőségek döntők.

Ezeket szabályozni lehet és kell, így a termelői és felhasználói oldal teljes egészében szinkronba hozható. Mert pl. az energiaültetvények „betakarítási” műveletei több évtizeden át folyamatosan ismételtetők, tehát az üzemeltetések nem kerülnek bizonytalansági helyzetbe egyik oldalon sem.

Ha a fosszilis energiahordozók várhatóan bekövetkező „drasztikus” áremelésére gondolunk – és gondolnunk kell –, akkor a megújuló energiaforrások – biomassza-faapríték tüzelés – lehetőségeinek igénybevétele és megvalósítása nemzeti érdek.

Ha a szakminisztériumok e program megvalósításához a kellő segítséget megadják, problémák egész sorának megoldását segítik elő.

Szil György

A magánerdő-gazdálkodás aktuális problémái

(Az FVM Erdészeti Hivatala 1998. október 31-i adatokra támaszkodó értékelő anyagának kivonata)

1. A tulajdonrendezés elhúzódsának a problémaköre

Politikai döntés alapján a rendszerváltás után a szövetkezetek és állami gazdaságok kezelésében levő erdők szinte teljes egésze, valamint az állami erdőgazdaságokból kb. 200 ezer hektár – összességében mintegy 700 ezer hektár – került tulajdonrendezés alá. Ez a mennyiség az erdőtelepítések által folyamatosan növekedve jelenleg 733 ezer hektár.

az 1. táblázat (14. sor) alapján jelenleg 203 ezer hektár – döntő mértékben részarány-tulajdonú erdő – tulajdonviszonya rendezetlen, vagy kommunikációs zavar következtében a tulajdonrendezésről az erdészeti szakigazgatásnak nincs információja.

A tulajdonrendezés gyorsítására az erdészeti igazgatásnak nincs hatásköre.

2. Az „osztatlan közös tulajdon” problémaköre, különös tekintettel a gazdálkodás megindulásával kapcsolatos nehézségekre.

1. táblázat
A gazdálkodói struktúra változása a bázishoz képest,
1998. október 31.

	1996. I.1. 1000 ha	1998. X.31. 1000 ha	4/3%
1. egyéni használatban	22	47	213
2. közös használatban	31	25	80
3. volt zártkerti erdők	–	3	–
4. egyéni erdőgazdálkodók összesen	53	75	141
5. erdőbirtokosság	41	92	224
6. egyéb gazdasági társaság	11	28	254
7. régi szövetkezet	121	51	42
8. erdőszövetkezet	7	15	214
9. egyéb új szövetkezet	39	69	176
10. közös megbízott	–	59	–
11. társult erdőgazdálkodók összesen	219	314	143
12. működőképes struktúra (4+11)	272	389	143
13. társulás előtt	137	141	102
14. rendezetlen tulajdonú	294	203	69
15. működésképtelen struktúra (13+14)	431	344	79
16. összes magánerdő (12+15)	703	733	104
17. magánerdő-tulajdonosok száma (ezer fő)	117	213*	182
18. fajlagos erdőtulajdon (ha/fő)	2,3	1,8*	78

*/ Zártkerti erdő nélkül

Az 1. táblázat alapján 141 ezer hektár (13. sor) az úgynevezett „társulás előtti” kategóriába tartozik. Ez azt az állapotot jelenti, amikor is a tulajdonrendezés már megtörtént, az erdészeti igazgatás az 1996. évi LIV. törvény (Etv) 13. §-ában szabályozott feltételek mellett társult erdőgazdálkodást írt elő, de az erdőtulajdonosok még nem jutottak egyezsége a társult erdőgazdálkodás – a közös tulajdonnal való rendelkezés – módját illetően.

A döntésképtelenség okai:

- az egyéni gazdálkodás utáni vágy akkor, amikor a tulajdonostársi jogviszony a földprivatizáció szükségszerű következménye,

- a közös tulajdonnal való rendelkezés feltételeinek bizonytalan megfogalmazása (értelmezése) a Ptk.-ban,

- a társult gazdálkodás érzelmi és anyagi következményei.

Az egyéni gazdálkodásra való törekvés emberileg érthető és megfelel az EU általános gyakorlatának is. Ugyanakkor a közös tulajdon megszüntetése – a földrészlet kiparcellázása – a jelenlegi alig 2 ha-os átlagos tulajdonméret mellett gyakorlatilag kivitelezhetetlen (megközelítés, birtokhatárok állandósítása, a földrészleten levő állományok inhomogenitása stb.).

A közös tulajdon megszüntetésének feltételei csak egy hosszú távú és birtokkoncentrációt eredményező birtokpolitika mentén javíthatók az erdőtulajdonosok számának jelentős, de ösztönzőkkel történő csökkentésével.

Ennek érdekében egyfelől indokoltnak látszik áttekinteni a birtokmobilizációt nehezítő, gátló adó- és illetékfizetési kötelezettségeket, másfelől – akár az ügyvédi költségek normatív támogatásával – ösztönözni kellene a tulajdonostársak kivásárlását.

A probléma újratermelődsének megakadályozása céljából pedig – több EU ország gyakorlatához hasonlóan – indokolt lenne szabályozni az öröklés rendjét. (Ezáltal ne kerüljenek ésszerűtlenül kicsi erdőtulajdon.)

Rendkívül problematikus a közös tulajdonnal való rendelkezési jog (Ptk. 112. §) gyakorlása.

Míg a Ptk. 144. §-a alapján egyhangú határozat szükséges a dolog használatba adásához, addig a Ptk. 140. § (2) bekezdése alapján a dolog használatához és hasznosításához elegendő az egyszerű többség.

Sajnos a fogalmak (használatba adás, használat és hasznosítás) nincsenek definiálva a Ptk.-ban.

Az erdőbirtokossági társulat kivételével – ahol a tulajdonosi akarat szintjét külön törvény szabályozza – a társult erdőgazdálkodás gyakorlati megvalósításának egyik legnagyobb akadálya a fenti jogbizonytalanság. Ezzel kapcsolatban megjegyzendő, hogy a teljes konszenzus elérése a nagyobb földrészleteken szinte lehetetlen. A későbbi jogviták csökkentésének igénye mellett az ágazati és tulajdonosi érdeket leginkább az szolgálná, ha az Erdőtörvény a döntési küszöb szintjét minősített többségi akarathoz kötné.

Az erdőtulajdonosok társult gazdálkodással szembeni ellenérzése az alábbiak szerint érzelmi és anyagi okokra vezethető vissza.

A társult erdőgazdálkodás megvalósulásának típusai:

- a társasági vagy erdőbirtokossági törvény alapján gazdálkodó szervezet alapítás,

2. táblázat

A rendezett tulajdonú (privatizált) erdőterületen létrejött működőképes gazdálkodói struktúra kiemelt mutatói, 1998. október 31.

	Egyéni gazdálkodók			Társult gazdálkodók					Egyéni + társult	
	volt zárt-kerti erdők	egyéni használat	közös használat	erdőbirtokosság	egy. gazd. társ.	erdőszövetkezet	egyéb új szövetkezet	közös megbízott		Összes
Terület 1000 ha	3	47	25	92	28	15	69	59	263	338
Területi megoszlás %	1	14	7	27	8	5	20	18	78	100
Gazdálkodók száma fő vagy db	25 200	14 600	8900	938	300	50	312	4635	6235	54 935
Üzemi terület (1/3. sor) ha/db	0,1	3	3	98	93	300	221	13	42	6

Rendezetlen tulajdonú (átalakulás alatt álló), de működőképes régi szövetkezet: 216 db, 51 eha.

- a szövetkezeti törvény alapján szövetkezet alapítás,
- erdőkezelői megbízás szerződéssel,
- haszonbérbe adás.

Mind a négy típusra jellemző, hogy az erdőtulajdonos tulajdonosi jogainak gazdálkodással kapcsolatos részét átruházza. Az így létrejött üzemi területen „kolhoz típusú” gazdálkodás folyik, ahol az erdőtulajdonos legfeljebb bér munkás lehet. Ez erdejétől elidegeníti, érzelmileg közömbössé teszi az erdőtulajdonost.

A 2. táblázat alapján a gazdasági társaságok és szövetkezetek üzemi területe igen kicsi – ezek mikrovállalkozások – és ezeket az irányítással és adminisztrációval kapcsolatos költségek elviselhetetlen mértékben terhelik meg.

3. A gazdálkodás sajátosságai a magánerdő-gazdálkodásban

A rendezett tulajdonú erdőterületen spontán módon kialakult gazdálkodói kör kiemelt mutatóit a 2. táblázat mutatja be. Ebből az alábbi lényeges következtetések vonhatók le:

- a volt zártkerti erdők ügyét speciális államigazgatási ügyként kezelve el kell különíteni a magánerdő-gazdálkodás általános problémakörétől (alig 3 ezer hektár erdő 25 000 személy tulajdonában van),
 - üzemméretük alapján a gazdálkodói struktúra végletes mértékben polarizálódik, néhány ezer folyamatos és több tízezres nagyságrendű szakaszos működésű, inkább csak „vagyonkezelői közösségek” tekinthető üzemre.
- Fentiek alapján a magánerdő-gazdálkodás gondjai csak differenciált problémamegközelítéssel mérsékelhetők az alábbi rendezőelvek figyelembevételével:
- az egyéni erdőgazdálkodásban a jövedelmek ciklikus-sága miatt rendkívül méltánytalan az Szja rendje, de többnyire gondot jelent a munkák előfinanszírozása is,
 - a „vagyonkezelői közösségek” számára a legnagyobb probléma az erdőgazdálkodási szolgáltatást nyújtó vállalkozói kör fejletlensége,
 - a valódi gazdálkodói kör számára az alapprobléma a kis üzemméret, amely eleve gátja minden műszaki fejlesztési szándéknak.

A differenciált problémamegközelítés egyúttal azt is jelenti, hogy célt tévesztett az a támogatási rendszer, amely alanyi joga biztosít támogatási lehetőséget minden jogi értelemben definiált erdőgazdálkodónak.

Helyreigazítás

Az Erdészeti Lapok 1999 februári száma 56. oldalán a XI. Visszérádi Karácsonyi Tarokk Játékokról szóló tudósításban a „Legtöbbször Megfogott” érdemérem egyik tulajdonosa nem Hibbey Albert, hanem gyermeke, Hibbey Alpár. A téves adat-szolgáltatásért elnézést kér a felületes tudósító: Bánó László.

A magánerdő-gazdálkodói struktúra tehát a mezőgazdaságtól eltérően oly módon polarizálódik, hogy a magán-szféra nagyobb része a szakaszos üzemmódra rendezkedik be. Ebből következik, hogy ez a gazdálkodói kör eszközökkel egyáltalán nem, az Erdőtörvényben előírt szakszeméllyel pedig jó esetben csak eseti megbízással rendelkezik. E vagyonkezelő jellegű gazdálkodói kör számára azonban létfontosságú, hogy a gazdasági struktúrában erdőgazdálkodási szolgáltatás formájában – ide értve a szakirányítást is – álljon rendelkezésre a szükséges kivitelezői kapacitás.

Az állami erdőgazdaságok és szövetkezetek korábbi dolgozóiból szerveződött kényszervállalkozói kör a szükséges kivitelezői kapacitással csak részlegesen rendelkezik, és mivel nem erdőgazdálkodók, technikai és szellemi bázisuk állami támogatással nem fejleszhető.

Ebből következik, hogy a magánerdő-gazdálkodás technikai és szellemi bázisát az állami támogatásra jogosult gazdálkodói körön belül kell kiépíteni a legnagyobb üzemméretű és gazdálkodási hajlandósággal rendelkező üzemeknél, melyeket potenciális integrátornak nevezek. Sajnos többnyire még ezek területe sem éri el a legalább 2000 hektáros üzemméretet, amely a termelőeszközök folyamatos – tehát hatékony – üzemeltetésének alsó határa az erdőgazdálkodásban.

Az életképes üzemméret elérése az erdőtulajdonosok vállalkozásalapításával szinte lehetetlen, mert a mai tulajdonviszonyok alapján ehhez mintegy ezer erdőtulajdonos egyidejű konszenzusára lenne szükség. A kívánatos üzemméret egy a mezőgazdaságtól némileg eltérően értelmezett integrációs folyamattal érhető el a tulajdonhoz fűződő érzelmi motiváció tiszteletben tartása mellett. Becslésem szerint mintegy 100-150 teljes körű erdőgazdálkodási szolgáltatás nyújtására alkalmas üzem már kielégítené a magánerdő-gazdálkodás igényeit.

Az

ERDÉSZETI MÚZEUM

Keszthelyi Jenő okl. faipari mérnök,
intarziáművész faintarziáiból összeállított

VADÁSZPORTRÉK ÉS ÉLETKÉPEK

címmel időszakos kiállítást rendez.

Megtekinthető: 1999. április 25-ig,
szerda kivételével naponta 10-13 óráig.

A kiállítás helye: Sopron, Templom u. 4.

4. A magánerdő-gazdálkodás fejlesztésének EU-konform modellje

A fejlesztés kulcsszavai az életképes üzemméret és a tulajdonosi jogok (érzület) tiszteletben tartása.

Az erdőbirtokossági társulatok, gazdasági társaságok és szövetkezetek erdőkezelői jogosultsága az erdőtulajdonosok földrésztelenként hozott döntése alapján – üzemszervezési szempontból általában túl kis üzemi területen – cégalapítással, haszonbérbe vétellel és erdőkezelői megbízással jöhet létre. Az így kialakult üzemi területen úgynevezett „kolhoz típusú” gazdálkodás folyik. (Örvendetes tény, hogy egyáltalán van működő szervezet.) Az erdészeti igazgatás ezt az üzemi területet pontosan nyilvántartja.

A fenti „kolhoz típusú” üzemi területet EU-konform módon erdőgazdálkodási szolgáltatás (munka és szakirányítás) nyújtásával kellene növelni az életképes üzemméretig. Az EU-konformitást azt jelenti, hogy az erdőtulajdonos vagy tulajdonosi közösség egy szolgáltatás megrendelésével vagy elutasításával folyamatosan gyakorolja tulajdonosi jogosítványait, mindig döntési pozícióban van, tulajdonosi jogait – szemben a haszonbérlettel vagy erdőgazdálkodói megbízással – még részlegesen sem engedi át.

E vegyes – egyszerre „kolhoz típusú” és EU-konform – szervezet a piacgazdaság működésével kapcsolatos ismeretek bővülésével a későbbiek során a „kolhoz típusú” belső mag földrésztelre való szétesése, majd újra szerveződése által EU-konform szolgáltató és értékesítő szövetkezetté alakulhat át. Mivel minden szolgáltatás szerződésen alapul, egyértelműen meghatározható a „kolhoz típusú” gazdálkodó által EU-konform módon integrált terület nagysága, amely a későbbiekben javasolt progresszív jellegű szakszemélyzet-támogatás vetítési alapja lehetne.

A támogatással visszaélni nem lehet. Ha a többléttámogatás reményében átszervezéssel az integrátor felszámolja a „kolhoz típusú” belső üzemi terület – és nincs helyette működőképes szervezet –, elesik a teljes támogatástól. Ha viszont az átszervezés egy szolgáltató és értékesítő szövetkezetet eredményez, akkor a többléttámogatás elérte igazi célját.

E modell a gazdasági szféra spontán fejlődése mellett csak igen hosszú idő alatt válhat általánossá, ugyanakkor a potenciális integrátor „helyzetbe hozása” lényegesen felgyorsítaná az evolúciós folyamatot. Tekintettel a mezőgazdaságtól eltérő értelmezésre, szükségesnek látszik az erdészeti integráció definiálása.

A tulajdonhoz fűződő motiváció megőrzésének igénye mellett a gazdálkodáshoz szükséges üzemméret elérésének leghatékonyabb módja az integráció.

Az integráció egy olyan partneri kapcsolat, amelyben az integrátor „túlsúlyos”, de erőfölényével nem él vissza. Az integrátor üzemi méreténél fogva rendelkezik a termeléshez szükséges szellemi kapacitással és technikai felszereltség-

gel, továbbá mind értékesítés, mind beszerzés során megfelelő súllyal képes érvényesíteni érdekeit a piacon. E kapcsolat eredményeként egyfelől megszűnik a „törpe” erdőtulajdonos vagy erdőgazdálkodó kiszolgáltatottsága, másfelől gazdaságilag erősödik az integrátor is. Az integráció legfőbb eszköze erdőgazdálkodási szolgáltatás nyújtása.

Az ágazatpolitikai feladat tehát az, hogy meg kell keresni, majd a támogatási rendszerrel – gép, szakember és forgóeszköz-támogatás – meg kell célozni a gazdasági élet szereplői közül a potenciális integrátorokat.

A potenciális integrátornál az evolúciós folyamat egy sajátos szakszemélyzet alkalmazási támogatással – progresszív érdekeltség teremtésével – iniciálható.

- Az Erdőtörvény 86. §-a alapján a jelenleg többnyire részmunkaidőben alkalmazott erdészeti szakszemélyzet egzisztenciájának stabilizálása céljából a potenciális integrátort a „kolhoz típusú” üzemi területe után állami támogatásban kellene részesíteni;

- A potenciális integrátort az általa EU-konform módon nyújtott erdőgazdálkodási szolgáltatás alapterülete után a fenti támogatás háromszorosára illetné.

A fajlagos támogatás abszolút értéke természetesen kalkuláció kérdése a költségvetési támogatási lehetőség függvényében.

A felvázolt rendszer forrásigénye 4-500 fő, többnyire technikus végzettségű szakember alkalmazási költségének részleges átvállalásával jellemezhető. (A rendszerváltás előtt a szövetkezeti szektorban mintegy 1000 erdész végzettségű szakember dolgozott!) Ez az igény természetesen nem azonnal jelentkezne, hanem remélhetőleg egy gyorsuló folyamat eredményeként.

A javasolt – és elsősorban művezetés jellegű (technikusi végzettséghez kötött) – szakirányítás nem azonos a mérnöki képzéssel, de életidegensége miatt a magánerdő-gazdálkodásban sajnos nem működő független szaktanácsadói rendszerrel.

A befektetett munka és tőke hosszú megtérülési ideje, a hozamok (jövedelmek) kis üzemméretből fakadó ciklikussága, valamint az erre visszavezethető szakaszos üzemmód általánossága olyan speciális problémája a magánerdő-gazdálkodásnak, amely az agrárágazatba simuló erdészeti támogatási rendszerrel nem oldható meg. Kevesebb, de az ágazati sajátosságoknak jobban megfelelő, szakmailag szuverén módon kialakított támogatási jogcímre lenne szüksége a magánerdő-gazdálkodásnak.

A tét egyrészt az, hogy Magyarország erdeinek 40 százalékában a társadalom számára is elfogadható színvonalú erdőgazdálkodás fog-e folyni, másrészt az, hogy a várható 4-500 ezer erdőtulajdonos megtalálja-e örömét és számítását erdejében, vagy a szakszerűtlen gazdálkodás következtében leromlanak a magánerdők és az erdészeti igazgatás megoldhatatlan konfliktusba kerül a magánszférával.

Bartha Pál

Gépesítés az erdőgazdaságban az EU csatlakozás előtt

helyzetfelmérés – gépesítési megoldások – technológia ajánlások, ezek eszköztrendszere – pénzforrások

A Soproni Egyetem, a soproni Tanulmányi Erdőgazdaság Rt. és a Csongrádi Agrotechnika Kft. a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium Közgazdasági Főosztálya és az ÁPV Rt. támogatásával

1999. április 22-23-án konferenciát rendez Sopronban

„A gépcsaldós fejlesztési technológia” címmel, amely fejlesztés úttörői a soproni TAEG szakemberei.

A bútorgyártás titka: fa plusz HighTech plusz innováció.

A fabútorok iránti megnövekedett érdeklődéssel arányban növekednek a vevők elvárásai is. A megnövekedett igényekkel a gépeknek és berendezéseknek is lépést kell tartaniuk. Nagyobb hatékonyság, magasabb teljesítmény, ugyanakkor egyre több egyedi követelmény. A LIGNAplus-on megéli a fafeldolgozás és megmunkálás komplett kínálatát: innovatív technika és eljárások, innovatív felhasználás és koncepció, innovatív ötletek és konstrukciók. A világvásár mindenki számára, aki már ma be akar rendezkedni a holnapra. LIGNAplus – a jövő ígérete most.

1999. MÁJUS 10 – 15.

LIGNA *plus*
HANNOVER

Erdészeti és Faipari Világvásár

- Internet: <http://www.ligna99.de> · <http://www.messe.info.hu>
- 2nd International Wood Congress,
Finnország mint partnerország

További felvilágosítást ad a Deutsche Messe AG magyarországi képviselője:
Német-Magyar Ipari és Kereskedelmi Kamara, 1024 Budapest, Lövház u. 30, Tel.: 34 57-643, Fax: 34 57-644,
eMail: hannover@ahkungarn.hu

